

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Opusculum Theologico-Canonicum De Sponsalibus

Kugler, Johann

Norimbergæ, 1705

§. I. De Dissolutione Sponsalium.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40883

PARS III.

§. I.

De Dissolutione Sponsalium.

I. **Q**UAMVIS Matrimonij consummati contractus ex institutione Divina, ob reverentiam Sacramenti, significantis perpetuam conjunctionem Christi cum Ecclesia, in ratione vinculi indissolubilis sit; Matrimonium ratum autem inter Christianos, sit solum solubile per professionem Religiosam (*c. ex publico 7. de Convers. Conjug. Trid. Sess. 24. de Sacr. Matr. can. 6.*) vel juxta communio-rem sententiam apud Sanchez l. 2. D. 14. n. 2. Pirrhing de Sponsal. n. 142. Wagnerek super c. Licet. 3. de Sponsa duor. per dispensationem Pontificis; nihilominus Sponsalia de futuro multis modis dissolvuntur. Alij apud Gobat de Sponsal. n. 245. tales modos 10. alij 12. alij 16. vel 17. recensent; alij plures ad pauciores reducunt.

2. Non est dubium quin Sponsalia dissolvantur 1°. per Sponsi, aut Sponsæ mortem, vel per non impletam conditionem; si Sponsalia erant conditionata, juxta dicta parte 2. n. 9. 2°. Per aliquod impedimentum dirimens super indutum; aut de novo innotescens, v. g. affinitatis. Ratio hujus est, quia tali casu matrimonium, nec erit licitum; nec validum. Ergo nec ad illud

con-

contrahendum, poterunt Sponsalia obligare: *Sancti. l. 1. D. 56. n. 1. ut patet ex c. Veniens ad nos, 2. & c. Ex literis 8. de eo qui cognovit & c.* Nisi impedimentum pars malitiosè incurrisset, v. g. per fornicationem, quo casu juxta electionem innocentis, obligaretur; vel ad damna huic resarcienda; vel ad petendam dispensationem, præsertim si innocens ex non impletis Sponsalibus grave damnum pateretur, vel dispensatio faciliè sperari posset. *Sancti. l. c. n. 4. Engel ad tit. de eo qui cognovit & c. König de Sponsal. n. 68. & apud hunc Coninck & Bonacini.* Impedimenta purè impediencia ferè abrogata sunt juxta dicta p. i. n. 18. excepto voto de quo dicitur n. 9. & Sponsalibus, de quibus n. 11. Tempus autem feriatum, Ecclesiæ interdictum, & omissio denuntiationum nihil officiant Sponsalibus, ut per se patet. Ligamen seu matrimonium actuale, sic impedit Sponsalia. ut eo durante concessum non sit conjugi pacisci de novo matrimonio contrahendo post mortem Conjugis, quia tale pactum contra bonos mores est, adeoque irritum. *Layman. super cap. Bonæ 36. de Elect. & lib. 5. Theol. Moral. tr. 10. p. 4. c. 10. n. 7. & ibi Abbas, Lancelotus, Sanchez.*

3. Hic opportunè notandum venit, ut faciliùs impediatur peccata, & alia mala, ex irrito matrimonio oriri solita; quòd pro impediendo matrimonio contrahendo, sufficiat etiam semiplena probatio impedimenti dirimentis, quæ fit
 1º per famam publicam c. 2. de consanguin. & affini.

L

affini. probatam saltē per unum testem fide dignum. *c. Cū in tua 27. de Sponsal. & Matrim.* ea tamen elidi potest per probationes contrarias. *Sanct. l. 1. D. 71. Pirrhing, König, &c.* Ex fama privata (nisi sit notoria) vel ex publica non satis Judici probata, potest hīc ulterius quidem in veritatem inquirere, & nē partes ad matrimonium procedant, monere, non tamen compellere ad desistendum. *Pirrhing de Sponsal. n. 157. ex cap. Cū in tua cit. 2°.* Probatio semiplena, & tamen hīc sufficiens, fit, etiam per unum testem; licet non citatum; sed tantū oblatum, & quamvis (quod aliās in teste legitimo requiritur) nec jurasset in præsentiā partis, nec nomen ei suum publicasset; aut propriam suam turpitudinem accusaret; dummodo deponat coram Judice tanquam testis, nec sit persona vilis, & juret Judici de certa scientia impedimenti. *Sanchez, Pirrhing, Wagnerek & alij ex cap. Præterea 11. de Sponsal. c. super eo. 22. de Testibus.* Hīc tamen aliqui *arg. cap. Præterea cum Gonzalez in c. 12. de Sponsal. Pirrhing & Abbate* excipiunt Sponsalia jurata, pro quorum executione impedienda, ajunt non sufficere semiplenam probationem impedimenti, ut evitetur periculum perjurij; sed oppositum melius probat *Sanchez l. 1. D. 71. n. 8.* modo testis sit integer.

Bene tamen idem *num. 7.* monet, quando agitur de matrimonio impediendo, non propter impedimentum dirimens, sed ex alia causa, non afferente periculum peccati, si matrimonium.

monit
prop
cere p
admit
Laym
ens 1

4.
contra
tracti,
impec
affin.
& re
accus

5.
(de I
per m
sensur
doctr
in c. 2
fert.

quit
c. 39.
contr
riā
quib.
causa
Reg.

gener
est. l.
tractu
cui Sp
Præte

monium contrahatur; ut si impediendum esset propter fornicationem partis, eo casu non sufficere probationem semiplenam; hæc enim non admittitur saltém ordinariè in præjudiciùm tertij. *Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 12. ex c. Ventens 10. & c. licet 23. de Test.*

4. Hactenus dicta concernunt matrimonium contrahendum, nam pro dissolutione semel contracti, requiritur probatio plena nullitatis, vel impedimenti dirimentis. *c. 2. de Consanguin. & affin. c. super eo 22. de Testibus c. fin. de Sent. & re judic. & tradi solet in Tit. Qui Matr. accus.*

5. Tertiò dissolvuntur Sponsalia Puberum (de Impuberibus dictum est parte 1. n. 19.) per mutuum, liberum, & non coactum consensum, seu potius dissensum. Est communis doctrina Theologorum in 4. d. 27. & Canonist. in c. 2. de Sponsal. & aliorum, quos latè refert. *Sanct. l. 1. de Sponsal. D. 52. n. 6. inquit Suar. t. 2. de Virt. Relig. l. 2. de Juram. c. 39. n. 9. nam obligationes, quæ consensu contrahuntur (excepto matrimonio) contrariâ voluntate dissolvuntur. §. Ull. Instit. quib. mod. toll. oblig. & omnis res per quas causas nascitur, per easdem dissolvitur. 1. Reg. 7. & nihil tam naturale est, quàm eò genere quidquam dissolvi, quo colligatum est. l. Nihil 35. ff. de R. J. Paritas est in contractu Societatis sic dissolubilis. l. 4. ff. pro socio, cui Sponsalia comparantur. c. 2. de Sponsal. Præterea, ut super hoc cap. Wagnerek notat;*

Actus non operantur ultra *intentionem agentium*, Sponsi autem non intendunt se obligare, nè possint resilire, si utrique collibitum sit.

6. Neque obstat *cap. 2. cit.* juxta quod Sponsi *omnibus modis inducendi sunt, ut prestitam fidem servent*; nam illud tantum monet, ne temerè, vel sinè causa, vel unus cum molestia alterius, simpliciter quidem, sed tamen ad instantiam importunam cum difficultate, & quasi coactè consentientis, resiliat: unde in multis locis, teste *Laymanno l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 1.* consuetudo est; si Sponsalia coram Parocho celebrata fuerint, ut eorum dissolutio non permittatur, nisi causâ prius ad Episcopum delatâ; imò in Diœcesi Constantiensi, nè publicorum dissolutio propria autoritate fiat, sub casu reservato prohibetur. *Gobat de Sponsal. num. 263.* Extra has prohibitiones, licita est dissolutio, utrique voluntaria, & libera; quamvis aliquam levitatem, & inconstantiam denotet, quam Pontifex in citato *cap.* dicit in patientia tolerari posse. Imò si sinè causa fiat, arguit *Gobat (ex eodem cap. & ex communi hominum sensu, culpam in hoc aliquam timentium)* esse saltèm peccatum veniale. Cœterum *Pignatellus tomo 9. Consult. 134.* refert; Sacram Congregationem declarâsse, etiam mutuo consensu dissolvi Sponsalia, quamvis per culpam carnalem essent confirmata; cum enim per hanc non ampliùs transeant in matrimonium sicut olim, nec aliunde indissolubilitas desumi possit, non restat ratio, quæ probet dissolutionem hanc esse illicitam, sal-

tèm

tēm graviter: nisi fortē grave damnum prolis aliud suaderet, ut insinuabitur ex Lugone *ad finem Quæst. IV.*

7. Prædicto modo, seu mutua voluntate dirimi possunt etiam jurata Sponsalia, ita cum Sanchez *l. c.* plerique: Quia, ut ait *Vallensis ex Covarr. & Canis.* quotiescunque juramentum in favorem alicujus est præstitum, id ab eodem remitti potest. *arg. c. 1. de Furejur. 2.* Quia juramentum tanquam accessorium sequitur naturam contractus, in quo semper ea conditio includitur, nisi mutuo consensu dissolvatur. *arg. c. Quemadmodum 25. de Furejur. 3.* Quia tali casu subtrahitur juramento materia, adeoque cessat obligare. Quamvis juramentum, aut etiam votum primario in honorem DEI factum esset; ut si dives jurasset ex pietate, in DEI honorem ducere pauperem: quia etiam hic conditio subintelligitur: si ipsa velit. Ita plurimi cum Sanchez. Suarez hoc concedit; si puella positive obligationem diviti remittat; non verò, si tantum non resistat. *l. cit. n. 13. Gobat* limitat; si non uterque ex pietate, & primario in DEI honorem, sed in compartis utilitatem juravit. *De Sponsal. n. 251.* verum etiam in praxi tuta videtur Sanchezij, multorumque sequacium sententia, sine limitatione loquentium.

8. Quarto dirimuntur Sponsalia per professionem Religiosam; cum per illam etiam matrimonium ratum, quod est vinculum fortius, dissolvatur. *Trid. Sess. 24. de Matrim. c. 6. & cap. 2. & 7. de Convers. Conjug.* Quia Sponsa-

libus ex dispositione juris semper hæc tacita con-
ditio inest : nisi statum Religiosum elegero : unde
Sponsus liberè novitiatum ingredi potest , nec
obstat *c. Commissum de Sponsal.* juxta dicta
p. 2. n. 49. § 50. quomodo eo casu pars rema-
nens eo ipso à Sponsalium obligatione liberetur,
non verò novitiatum ingressa, dicitur *Q. I.* No-
tat autem Wagnerek etiam extra Monasterium
per solam habitus susceptionem dissolvi Sponsalia
super *c. Consuluit 4. Qui Clerici vel vo-
ventes § c.*

9. 5°. Sicut sponsus, aut Sponsa potest liberè
religionem ingredi; ita potest ingressum vovere,
& sic Sponsalia dissolvere, etiam jurata *Suar.
T. 3. de Relig. l. 4. c. 5. à n. 11.* quo libro multa
de hoc voto tractat. *Sanch. l. 1. de Spons. D. 46.
n. 2. Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 4. Pirr-
hing de Sponsal. n. 51. apud hunc Covarruv.
§ Tanner. & insinuabitur n. 48.* Votum
verò simplex castitatis, vel cælibatus, vel susci-
piendi sacros ordines, sinè consensu Sponsæ
emissum, nec licitum est, nec emittentem à Spon-
salibus liberat, ut dicitur *Q. II.* Dat tamen
comparti jus resiliendi à Sponso, utpote tacitè
renuntiante juri suo; Accedit (ait Wagnerek
super *c. veniens 5. qui Clerici vel vor.*) per
ejusmodi voventem, conditionem ejus notabili-
ter mutari; tenetur enim à petendo debito absti-
nere, quod gravissimum est onus, præsertim
fæminæ, si semper cogitur petere. Idem quoad
jus resiliendi est; si hic Ordines Minores susce-
pisset: nam teste Gobat, & Sporer puellæ saltè
in

in Germania probro sibi ducunt nubere clerico, aut clericando. Quod si Sponsus ipsâ Ordinum Sacrorum susceptione pro matrimonij contractu inhabilem se reddidisset, sinè sponsæ consensu; non modo graviter peccâisset; sed etiam ad compensationem damnorum maneret obligatus. Cùm enim pro susceptione ordinum, facultas ei nullibi concedatur, sicut juxta num. 8. suprâ conceditur pro ingressu in Religionem, manebit ad satisfaciendum obstrictus ex radice injustæ acceptionis. Vide num. 7. partis 2. *Castro Pal. D. 1. de Sponsal. p. 29. n. 2. Engel de obligat. ad ratiocin. ex Sanch. l. 1. D. 47. n. 3. König de Sponsal. n. 66.*

10. Voto Religionis, vel sacrorum ordinum, vel simplici castitatis, & etiam voto cælibatûs obstrictum, non posse licitè, aut validè Sponsalia contrahere, certum est: quia illa essent promissio rei illicitæ, adeoque nec obligatoria, nec valida: *arg. c. Rursus 6. qui Clerici vel voventes & c.* Nisi defloratio sponsæ accedat: ut dicitur.

Q. III.

11. Sextò ipso jure dissolvuntur Sponsalia, etiam jurata, per matrimonium cum alia actû, & validè (aliàs *non præstaret impedimentum, quod de jure non fortitur effectum c. 52. de R. J. in 6.*) quamvis illicitè contractum. Certa est assertio communis ex c. 1. de Sponsa duor. & c. sicut 22. c. si inter 31. de Sponsal. c. fin. *XXVII. q. 2.* quò canone pro causa assignatur reverentia Sacramenti matrimonij ex quo juxta dicta n. 1. etiam indissolubile est, non autem

Sponsalia. Ratio ulterior est, quia inter duo vincula impossibilia, tenet illud, quod est fortius, rupto, aut suspenso interim debiliore; matrimonium autem, utpote indissolubile, & ponens *jus in re* est fortius. Ergo illi cedunt Sponsalia, *arg. l. Quotiens 15. C. de Rei vindic. adeoque non valet illa regula 54. f. in 6. Qui prior tempore, potior jure*: licet valeat pro Sponsalibus, quæ semel validè inita, & nullâ causâ justè resiliendi interveniente, non dirimuntur per Sponsalia posteriora, quamvis per copulam carnalem (juxta dicenda *Q. IV.*) vel juramento confirmata *c. 1. de Spons. duor. c. 22. & 31. de Sponsal.* ratio est: quia secunda Sponsalia nihil plus virium habent præ primis; neque obligat juramentum additum, utpote de re iniqua: *c. Quanto 18. de Furejur. & alibi sapius eod. tit. & causa XXII. q. 4. per totum.* Præterea Sponsa prior non tenetur cedere jure prius acquisito: quamvis ex sua parte possit resilire: juxta *Reg. Frustrà 75. f. in 6. & l. Cum proponas 21. C. de Pactis & Regulam*, quam hic præter alia Gottofred. adducit *Fidem frangenti fides frangatur eidem*: *Quin quod magis est* (inquit idem) *ad pœnam contra adversarium potest agere*: quâ cogetur ad priora Sponsalia servanda, vel si cum alia matrimonium contraxit, insuper priori Sponsæ compensare damna tenebitur, ut si illa expensas fecit, aut imprægnata est &c. juxta dicta *parte 2. n. 7.* & nisi ipsa sponte juri suo cedat, manebit illud adhuc suspensum, non verò extinctum juxta dicenda *Q. V.*

12. Præterea complures cum *Sanchez l. 1. D. 50. n. 6. & Palao D. 1. p. 22. n. 4. Bonac. de Sponsal. pun. 5. n. 16. & 17. Contra Covarr. & Rebellum* docent; quamvis priora Sponsalia per mortem compartis, vel per ingressum Religionis sublata essent, secunda Sponsalia de futuro, durantibus prioribus contracta, non obligare; cum primâ vice fuerint de re illicita; *tractu temporis autem non firmetur quod ab initio de jure non subsistit. Reg. 18. f. in 6. & Reg. Quod ab initio ff. eod. tit.* Sic à pari etiam post impetratam dispensationem non obligant Sponsalia tempore voti *absolutè* contracta; & conjugatus mortuâ uxore non tenetur ad Religionem redire, in quâ invitâ uxore professionem irritam emisit. *c. Quidam 3. c. Placet 12. de Convers. Conjug.* Ratione tamen damni illati, ut si eam deflorâisset &c. Sponsæ posteriori obligari sponsus posset, ut addit *Sanch. ibid. & in simili colligitur ex partis 2. q. 3.*

13. Septimò, Ex parte *innocentis* solvuntur Sponsalia, hoc est jus resiliendi ipsi conceditur, si compars in fornicationem (sive carnalem, sive spiritualem, hoc est hæresim, aut apostasiam ut notat *Pirrhing, Vallensis & alij ex c. non solum. 6. XXVIII. q. 1.*) incidat; licet violentam juxta dicenda *q. VI.* Ratio est 1. quia in sponsalibus etiam juratis, semper hæc conditio subintelligitur: *Si Sponsa contra regulam dispensationis non venerit c. Quemadmodum 25. de Furejur.* 2. Adultera potest à toro rejici *Trid. Sess. 24. c. 8. de Sacram. Matr. &*

ius Canonicum. in pluribus capitulis de Divor-
 tiis ergo à potiori, fornicaria à sponsalibus:
 nam *turpius ejicitur, quàm non admittitur*
hospes, juxta c. Qemadmodum. dicta de Spon-
 sa, vicissim intelligenda sunt de sponso. Ità ut
Sanchez l. 1. de Sponsal. D. 55. n. 4. dicat se
 non reperisse de hoc dubitantem. 3. Juxta di-
 cta n. 11. Fidem frangenti, eadem frangi potest;
 præsertim cum pars rea, suspectam se reddat de
 fide tori etiam posthac violanda, de amoris im-
 minutione &c. 4. Insuper si Sponsa fornicetur,
 viro imminet periculum alienæ proles alendæ, &
 infamia; cùm valde probrosum sit corruptam
 ducere; & sic notabilis fit mutatio in illa, præ-
 bens sufficientem causam resiliendi, ut dicitur
num. 22.

14. Ad rescindenda Sponsalia etiam sufficit
 fornicatio Sponsæ priùs commissã; vel si Sponsus
 non deprehendat eam esse virginem, ut putabat
 sed viduam, præsertim inhonestam. *Sanch. l. 1.*
D. 63. n. 2. § 3. Pirrhing, König, apud hos
Guttierrez, Coninck, & alij. Quia & hic no-
 tabilis mutatio saltèm moralis per detectionem
 talis vitij supervenit. 2. Pars rea repelli posset
 ob dolum commissum; sicut qui merces vitiatas
 venderet, juxta dicta *parte 2. n. 27. § 28.* 3.
 Paria sunt in jure, aliquid supervenire, & præ-
 cedere ignoranter, res enim dicitur fieri, dum
 primò innotescit. *c. Pastoralis 4. de Except.*
l. In lege 77. ff. de Contrah. empt. vide Lessium
de F. § F. l. 2. c. 42. Dub. 7. § Gobat de
Spons. n. 293. ubi ex Suar. Sancho, Laym. §
Less.

Less. probat, sponsum deprehensam fornicatione, aut alia mutatione notabili resilire posse; à sponsalibus etiam juratis, quia juramentum per se loquendo, non extendit se ad plures circumstantias, quàm actus; excipit tamen n. 302. pro foro externo, illa loca, in quibus usu receptum est; non admittere exceptionem, contra qualitates, nisi in contractu excipiantur. *arg. l. Veteribus 39. ff. de pactis*, præsertim si ex dissolutione gravia mala timerentur. Ergo sicut rescindere Sponsalia potest Sponsus propter fornicationem subsequentem, sic poterit, propter præcedentem ignoratam; si autem eam scivisset, & nihilominus Sponsalia contraxisset, vel contracta post rescitam fornicationem, non ignarus sui juris resiliendi, copulam carnali confirmasset, displicere haud amplius posset, quod semel placuit *R. 21. f. in 6. arg. l. 13. §. ult. serò enim accusat mores, quos, uxorem ducendo, probavit. § l. 40. ff. ad L. Jul. de Adult. & de hoc casu loquitur cap. Quemadmodum. de Furejur.* dum dicit non posse objici fornicationem præcedentem, sed subsequentem.

15. Quæ dicta sunt de ignorata fornicatione Sponsæ, extendit Navarrus ad Sponsum; verum Sanchez *l. 1. D. 63. n. 9. & cum eo Pirrhing de Sponsal. num. 62. Gobat, citans Tamburinum de Sponsal. n. 307. Ilfing Tr. 6. D. 9. n. 28. Zoësius n. 43. König n. 73. de Sponsal. & apud hunc Coninck & Bonacinna*, alique communiter, negant Sponsam habere sufficientem causam resiliendi propter fornicationem Spon-

Spon-

Sponsi præcedentem. 1. Quia is nec fidem fre-
git, utpote nec dum datam, 2. Nec tam vilis
censetur propter fornicationem, sicut Sponsa. 3.
Nec Sponsæ ita probrosum est nubere viro, qui
prius aliam cognovit; sicut sponso probrosum
est, ducere corruptam prius ab alio. Nisi tamen,
ut Authores limitant, ille per fornicationes itera-
tas se infamem, & de incontinentia suspectum
reddidisset. Similiter quia turpes tactus, ample-
xus & oscula, cum alio, fædiora sunt in Sponsa
quàm in sponso, communiter Authores sponso,
non autem vicissim Sponsæ, jus concedunt pro-
pter illa Sponsam deserendi; oppositum tamen
etiam probabile est; quia talis Sponsus, ut inquit
Ilfung, factus est impudentior, & magis suspe-
ctus de non servanda aliquando fide matrimoniali,
& amoris debiti diminutione. Unde putarem
Sponsam resilientem in conscientia esse tutam,
licet fortè propter autoritatem oppositam, in
foro externo causâ caderet. Quid judican-
dum sit, si fornicetur utraque pars, dicitur
Q. VII.

16. Octavò Jus resiliendi acquirit Sponsa
(idem ex Sanchez vicissim est de Sponso, quam-
vis ob raritatem casûs id in jure non exprimitur)
si Sponsus insciâ, aut non consentiente Sponsa;
& sinè justa causâ, sinè spe reditûs (vel, ut lo-
quitur Gobat, si certum sit non rediturum proxi-
mè) discessit in regiones longinquas, vel, &
quidem à potiori, si phrasi capituli *de illis. 5. de*
Sponsal. terram dimisit, hoc est ipsum domi-
ciliium mutavit. Quo casu in dictis circumstan-
tiis

illis posito immediatè resilire concessum est, ut communiter docent Theologi & Canonistæ *ex c. de illis*. Nisi sponsalia fuerint jurata, & per Sponsam steterit quò minus priùs implerentur, quo casu recedenti pœna imponenda est de perjurio: ut dicitur *cap. eod.* Ratio est, quia talis Sponsi in *longinquas* terras discessus, est quædam tacita renuntiatio sponsalium; neque Sponsa contrahens ad eam expectationem præsertim cum periculo incontinentiæ, se obligavit; multò minus ad mutandum domicilium, si illud Sponsus mutet, & sic sufficientem causam habet dissolvendi sponsalia, sicut juxta dicenda *num. 22.* Aliæ mutationes notabiles ad ejusmodi dissolutionem sufficiunt. Accedit sponsus, nec dignum videri ut expectetur, præsertim diutiùs; qui dignatus non est Sponsam de discessu, vel emansione præmonere, aut consensum requirere; quo impetrato Sponsa ante concessum & in conventionem præfixum terminum resilire non audeat, imò (ut *in cap. de illis*, notat *Canis.*) etiam aliquando tempore ultra illum expectare teneretur. Vide *Sanch. l. 1. D. § 4. per tot.*

17. Jus civile jubet sponsus, sed juxta multorum explicationem in causa necessaria absentem (qualis esset ægritudo, periculum mortis, defensio Patriæ &c.) expectari, donec causa cesset; *l. saepe 17. ff. de Sponsal.* Quòd si absit in causa honesta v. g. studiorum causâ, sed tamen non necessaria, intrâ Provinciam biennium, *l. Si is. 2. C. eod. tit.* extra provinciam triennium expectationis conceditur *l. liberum C. de Repu.*

Repudiis: in his enim casibus non censetur Sponsalibus renuntiâsse; verum Sanchez multis pro se citatis, contra non paucos censet, jus Civile, per Canones esse correctum; tum ob rationes num: præced. insinuatâs, tum quia *in cap. de illis* nulla fit mentio de biennio, aut triennio, ut notat Gobat *de Sponsal. n. 351.* tum quia (ut urget Sanchez) liberum permittitur Sponsæ, cum alio contrahere, liberum autem ei non esset, si dependeret à licentia, vel à tempore, arg. *Glossæ Clem. Dudum de Sepult. verb. liberè*, ubi dicit ad liberè donare non requiri licentiam. Palæus probat, itèr König, nec legibus civilibus imperari illud biennium, vel triennium *absolutè* (cùm jus civile *l. 1. c. de Sponsal.* aliunde liberam concedere videatur resiliendi potestatem) sed tantùm *conditionatè*, si resiliens arrhas, & alias donationes retinere velit.

18. Optimè forsitan, tum Authiores, tum canones, & leges (quæ *arg. c. 1. de N. O. N.* potius conciliari debent, quàm sinè gravi causâ dicere, eas esse correctas, cùm hoc odiosum sit) combinari poterunt; si dicatur Sponsam desertam posse resilire; si Sponsus, eâ non consentientè domicilium mutavit; prout ex ipso capituli *De illis* textu colligunt Pirrhing, Panormit., Canis., Wagnerek, Covarr., Laym. apud Illung. Vel si absit sinè ulla, aut cum exigua spē reditûs, vel si ultra terminum à legibus, vel à Judice (nam hic ex causis justis tempus arctare, vel prorogare potest, ut docet Gobat ex Laym.; Tanner & alij) vel ex conventionè præfixum

ema^s

emaneat, vel si expectando Sponsa periculum incontinentiæ, aut præclaras nuptias aliis negligendi, vel alia damna gravia subiret; præsertim si Sponsus, de his præmonitus, moras adhuc trahe-
ret: extra hos casus probabiliter tempus expecta-
tionis à legibus statutum servandum esset; cum
leges ut arguit Laym. de se justæ sint; nec ex-
pressè, & disertè illis sit derogatum. Securissimè
procedit, quod apud Gobat suadent *Palau*,
Guttierrez, & *alij*; si negotium Judici commit-
tatur, saltèm ubi dubium est de sufficientia, aut
justitia causæ resiliendi.

19. 9°. Dissolvuntur Sponsalia lapsu termini
pro matrimonio contrahendo *ad finiendam* ob-
ligationem præfixi, ità definitum est *cap. sicut*
22. de Sponsal. Ratio est: quia terminus habet
se instar conditionis, quâ non impletâ cessat ob-
ligatio.

20. Adhæc meliùs intelligenda notandum est
Sanchez, *Laymanno*, *Palao*, *Pirrhing*, *Il-*
lung & c. dupliciter terminum aut certam diem
alicui obligationi præfigi posse I. ad eam sim-
pliciter finiendam, ut nisi intrâ tale tempus nuptiæ
sequantur, resilire liceat parti, per quam (sive
culpabiliter, sive juxta *Q. VIII.* inculpabiliter)
non stetit, ut executioni darentur; obligata ad-
huc parte alterâ, per quam stetit, ut executio non
fieret: si autem per utramque partem stetit, sive
si utraque in causa fuit, ut executio omitteretur,
utraque libera, & neutra manebit obligata. Sic
casu quo Petrus promittat Paulo vendere domum
intrâ mensem, si hic intrâ idem tempus centum
duca

ducatos deponat, Paulus autem repromittat se domum empturum, & ducatos depositurum; si Petrus intra hoc tempus domum ab inquilinis evacuaverit; mense elapso utriusque obligatio cessabit, si neuter conditionem servet. Quod si Petrus domum evacuet, Paulus verò intra hoc tempus ducatos non deponat, cessabit obligatio in Petro, non in Paulo, nisi eam Petrus remittat.

2. Terminus præfigi potest ad obligationem sollicitandam, non verò extinguendam: sic si quis pecuniam alteri pro uno anno commodavit, elapso hoc termino, potest commodatarium urgere ad solutionem; & si hic non solvat tempore statuto, non cessat obligatio solvendi; dupliciter enim obligabatur, nempeolvere, &olvere hoc tempore, unde obligatione unâ neglectâ ratione termini; nec dum cessat altera *l. Celsus 23. §. 1. ff. de Receptis qui arbit.*

21. Quod si pro nuptiis nullus terminus præfixus sit; vel si est præfixus tantum ad sollicitandam executionem, non verò finiendam obligationem; deobligabitur etiam pars illa, quæ nimîa dilatione nuptiarum gravatur ab alterâ: quia non præsumitur se obligasse ad nimis longam expectationem: hic tamen Judicis sententia requirenda est, ut ipse statuât, an dilatio sit nimia, vel terminum finiendi obligationem ponat. ita *Ilfung tr. 6. D. 9. n. 27.*

22. Decimò. Inter celeberrimas Sponsalia abrumpendi causas, est etiam mutatio compartis; sive physicè, sive etiam moraliter tantum, per detectionem seu manifestationem ejus; super-
veniens

veniens; ut colligitur ex *num.* 14. si nempe notabilis sit, per quam executio Sponsaliorum reddatur notabiliter difficilior, ut benè notat *Gobat de Sponsal. n.* 310. vel prout passim notant Aucthores, si tanta sit ut eâ prævisâ, aut præcognitâ, Sponsalia contracta non fuissent. De hac agit *Sanchez l. 1. D. 57. & sequ. Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. à n. 18. Gobat n. 293. de Sponsal. in Theol. experim. Ilfing l. c. n. 29. Pirrhing n. 63. Zoëf. n. 45. Vallengis §. 4. n. 9. Engel §. 3. n. 11. König à num. 75. de Sponsal.* Ratio est 1. quia ex mente Doctorum, ut ait *Gobat*, communi calculo recepta, Sponsalibus semper inest ea conditio: nisi mutatio notabiliter præjudicans intervenerit, vel si res in eodem statu permanferit. *arg. c. Quemadmodum 25. de Jurejur.* 2. Quia contractus tam difficilis ineundi indissolubile Matrimonium, debet fieri valde deliberatè, & cum magna animi propensione, sic autem non fieret, si re notabiliter mutatâ ad matrimonium Sponsi adstringerentur. Ex hac ratione *Sanch. l. 1. D. 62. n. 3.* causam assignat; cur in aliis contractibus non detur tam facilis resiliendi potestas ob rei mutationem; quia nimirum Sponsalia ad mutuam amorem ordinantur; & ad aliquid indissolubile; adeoque majorem libertatem exigunt. 3. Talis mutatio Sponsis nunquam erat voluntaria, adeoque in eam non consenserunt. Ergo pars non mutata, potest ab altera recedere; præsertim si infausti exitus metuerebuntur: quamvis Sponsalia jurata fuissent,

M

non

non tamen post mutationem, cognitam, ratificata, juxta dicta n. 14.

23. Præsertim autem parti deceptæ resilire concessum esset, si mutatio, aut vitium contractis studiosè celatum fuisset, cum jactantia oppositi, & sic contractui, aliàs non ineundo, causa esset data; cum nulli sua malitia debeat esse lucrosa l. 1. in princ. ff. de Dolo malo. vide num. 28. part. 2. Ex his König de Sponsal. n. 71. Inter causas dissolvendi Sponsalia, secundo loco ponit dolum, si is contractui causam dedit; unde si Cajus juret, se non fuisse contracturum Sponsalia cum Berta, si scivisset esse inopem, non erit adigendus, inquit Gobat ex Sanch. l. c. n. 6. & Laymann. quia error intercessit, de quo vide p. 1. n. 4.

24. Arnoldus König cum Sporer, bona, circa quæ notabilis mutatio, & ad dissolvenda Sponsalia fieri potest, rectè dividunt in bona animi, corporis, & fortunæ. Circa animi bona (ut videre est apud Sanchez, Laym., Pirrhing, Zoës., Ulsung, Sporer, König &c.) ejusmodi mutatio contingit, si Sponsus fiat, aut deprehendatur esse moribus asper, & sævus, ebrietati, aut scortationi deditus, vagabundus, prodigus, hæreticus, Apostata, aleator; criminibus notatus, præsertim infamiam juris, aut facti patientibus: talia sunt: Crimen læsæ Majestatis, veneficium, latrocinium, homicidium, adulterium, falsum, rapina, furtum &c.

Præterea causæ dissolutionis huc reducibiles esse possunt, graves dissensiones, & inimicitiae, sive præ-

præfentes; five futuræ, non ex vanis fundamen-
tis præviſæ; five inter Sponſos, five inter eorum
Parentes, & cognatos; juxta dicta p. i. n. 72.
& ex his oritura ſcandala, & diſſenſiones. De-
nique ut Gobat notat reſilire Sponſus poteſt, ſi
Sponſa ſit ſpuria, & ob hoc ille non ſit admitten-
dus ad tribum, perdat officinam, proles habeantur
pro illegitimis &c. vel ſi viciffim Sponſus ſit
talis, vel proſcriptus, vel Parentem habeat ad-
ulterum, præſertim ſi alicubi adulteria valde in-
fament.

25. Notabilis mutatio in bonis corporis eſt,
morbus contagioſus, vel incurabilis, vel alius,
quo unus Sponſorum ſaſtidioſus, & ad onera
Matrimonij ſubeunda notabiliter debilis redditur
*arg. c. 18. XXXII. q. 7. & c. fin. de Conjug.
leprof.* Tales in particulari cenſentur eſſe, mor-
bus Gallicus, Epilepſia, phrenēſis, paralyſis, lepra;
perpetua oris graveolentia, Gobat addit Herniam,
ſi ea impediatur à laboribus conſuetis, & pro vitæ
ſuſtentatione neceſſariis. Denique ſi Sponſa, vel
Sponſus fiat mancus manu aut pede; claudus, ſur-
dus, cæcus, cocles: & juxta Gobat, ſi Sponſa,
quæ putabatur foecunda fore, reſciatur eſſe ſteri-
lis, five ex ætate, cum junior eſſe crederetur, five
alia ex cauſa. De deformitate videnda eſt *Q. IX.*

26. Mutatio in bonis fortunæ eſt; ſi Sponſus,
vel Sponſa in paupertatem incidat, licebit parti
non mutatæ reſilire; vel ſi Parentes ære alieno
graventur, ut dotem ſolvere nequeant, quan-
quam, ut communis docetur, nec expreſſè pro-
miſſa fuiſſet; cum in ipſa promiſſione Matrimo-
nij

nij, promissio dotis videatur includi; vel si uterque Sponsus ita fiant, aut deprehendant se esse inopes; ut valde difficulter se sustentaturi sint. Quid juris sit, si una pars in opinatè ad magnas opes perveniat, alterà immutatà, dicetur
Q. X.

27. Tandem Gobat *n.* 341. bene advertit, contingere posse, ut plures causæ concurrant, quæ licèt non sufficiant singulæ, sufficiant tamen omnes simul sumptæ ad Sponsalium rescissionem.

28. Quærent hic Authores, an dissolutio Sponsalium fieri possit à Sponsis sinè Judicis auctoritate? *Æ.* Affirmativè: si causa dissolvendi sit certa, & de se certò sufficiens; nisi alicubi vel consuetudo, vel statutum Diæcesanum, vel (si Sponsalia publica erant, causa dissolvendi autem occulta) periculum scandali sententiam Judicis requirat. Ità ferè *Sancti. l. 1. D. 69. Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. num. 23. Pirrhing n. 65. Zoës. n. 49. Engel §. 3. n. 12. König n. 80. de Sponsal.* Ratio est: Quia in Sponsalibus, sicut in aliis contractibus dissolubilibus tacita semper conditio subintelligitur: nisi justa interveniente causa dissolutionis, qua proinde certò interveniente, licitum erit resilire. Nec obstant *c. De illis 7. § c. Duo pueri 12. de Despons. Impub. c. Porro. 3. de Divortiis.* Nam ut *Wagnerek* super hæc capitula ex *Sanchez* notat. *cap. De illis*, non præcipit, sed tantùm dicit, posse impuberem factum puberem *judicio Ecclesia* separari, si reclamet; præterquam quòd illa

illa Sponsalia fuerint juramento confirmata; & sic ex hoc putent aliqui specialiter in illo capitulo statui pro presenti casu, ut iudicium Ecclesie accedat; Capitulum Duo pueri, (idem dicendum, si objiciatur *c. Saculares XXX. q. 2.*) loquitur de Sponsalibus de presenti; quod quidam Guilielmus *sinè causa*, ac iudicio Ecclesie, & sinè dubio cum scandalo deseruit. Similiter *cap. Porrò* agit de Matrimonio in facie Ecclesie contracto, cujus dissolutio, præsertim quoad vinculum (de quo juxta communem interpretationem apud *Pirrhing n. 25. de Divort.* capitulum loquitur) fieri non potest, absque iudicio Ecclesie; quamvis putetur adesse impedimentum notorium, tales conjuges tamen abstinere interim à debito tenentur. *c. Literas 13. de restit. Spoliat.*

29. Ubi causa dissolvendi Sponsalia non est moraliter certa, ita ut dubitetur de ejus existentia, vel sufficientia (circa quam teste *Pirrhing*, aliquando sufficeret viri docti iudicium exquirere) non licet propriâ autoritate resilire; sed recedere volenti, recurrendum est ad Judicem, hoc est ad Episcopum, vel constitutum ab eo, cujus erit in rei veritatem inquirere: ita *Sanch. l. 1. D. 69. n. 8.* Ratio est; quia nemo ex possessione juris acquisiti deturbandus est, ex causa incerta. 2. Quia resiliens, exponeret se periculo gravis injustitiæ in alterum committendæ. Ob has causas nec Judici in dubio decidere licebit contra reum. Quid juris sit, dum agitur de impedimento dicimènte, insinuatum est. *n. 3.*

30. Opportunè l. 1. D. 70. notat Sanchez, si causa dissolutionis sit cum infamia Sponsi aut Sponsæ conjuncta, ut si esset fornicatio occulta, partem ream privatim monendam esse, ut desistat, & sic infamiam evitet; si nolit adeundos esse Parentes, vel viros pios, vel Prælatum, ut Patrem, aut partem ream moneant, quòd si adhuc in proposito persistat, fas esse eam ad tribunal Judicis deferre: Quia innocens sic utitur jure suo, cum alio modo se defendere nequeat.

§. II.

Quæstiones de Dissolutione Sponsalium magis Disputabiles.

QUÆSTIO I.

An per ipsum ingressum in Religionem, Professione nondum secutâ, & fortè nec secuturâ, dissolvantur Sponsalia; tam ex parte remanentis, quàm ingredientis?

Ex num. 8.

31. **R** Esp. 1. Ea solvi ex parte remanentis. Ita Suar. T. 3. de Religione, l. 4. c. 5. n. 14. & l. 5. c. 11. n. 10. Sanchez. l. 1. D. 42. n. 2. Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 2. Palau de Spons. D. 1. p. 18. n. 3. Pirrhing n. 50. Zoës. n. 27. Vallens. §. 4. n. 2. Engel §. 3. n. 7.